

ΑΡΕΙΜΑΝΙΟΙ ΒΛΑΧΟΙ (6)

**Γράφει ο
Γιάννης
Τσιμητήρος
εκπ/κός-χορο-
διδάσκαλος**

Στο προηγούμενο σημείωμά μας είχαμε αναφέρει την οικονομική ακμή των Βλάχων στον χώρο έξω από την Ελλάδα. Όμως, και στον ελληνικό χώρο δεν παύουν να ακμάζουν τα διεθνώς δικτυωμένα βλαχοχώρια. Ολόκληρες πόλεις είναι η αυτόνομη Χώρα Μετσόβου, η Σαμαρίνα, η Σίπισχα, το Λινοτόπι, το Κρούσοβο, η Σιάτιστα, η Κλεισούρα, το Μπλάτσι, το Συρράκο, το Περούλι, η Γράμμουσα, το Βλαχολειβαδο, η Νικολίτσα κ.ά. που σε καθεμιά ο πληθυσμός της υπερβαίνει τις 6.000. Βλαχόφωνος στη συντριπτική πλειοψηφία του είναι ο ελληνικός πληθυσμός στο Μοναστήρι, εμβληματικός στις Σέρρες και στη Θεσσαλονίκη.

Οι Καλαρρύτες, με τεράστια κοπάδια, παράγουν και εξάγουν στην Ευρώπη υφαντά και κάπες, διατηρώντας στη Μεσόγειο εμπορικό στόλο με εμπορεία στη Σαρδηνία και στη Μασσαλία. Την παραγωγή κι εξαγωγή ερυθρών νημάτων και στρατιωτικών στολών, όπως και τον πρώτο παραγωγικό συνεταιρισμό, οργανώνει στα Αμπελάκια ο βλαχόφωνος Γεώργιος Λάιος-(Μαύρος στα ελληνικά και Σβάρτς στα γερμανικά). Περιώνυμοι αργυροχρυσόχοδοι ακμάζουν στο Λινοτόπι, στους Καλαρρύτες (πατρίδα των Μπούλγκαρι) και στη Νέβεσκα (Νυμφαίον), αγιογράφοι στη Σαμαρίνα, στη Γράμμουσα, στο Λινοτόπι, στ' Ασπροπόταμο, στη Μπελκαμένη και στα Άνω Σουδενά, ξυλογλύπτες στο Μέτσοβο κ.λπ.

Συνάζουν πλούτο και πολιτισμό, κτίζουν και καλλωπίζουν μεγάλα αρχοντικά. Στα Στρατιωτικά Ενθυμήματα ο αγωνιστής του 1821 Νικόλας Κασμούλης αναφέρει ότι στο Περούλι και στο Βετερικό τ' Ασπροποτάμου συνάντησε θεόρατα πυργόσπιτα κατάφορτα πλούτου. Ο Πουκεβίλ, Γάλλος πρόξενος στην Αυλή του Αλή πασά, επισκέπτεται το 1806 τα βλαχοχώρια της Πίνδου και τη Σιάτιστα. Αφηγείται:

Όσοι Βλάχοι συναλλάσσονται με το εξωτερικό και ταξιδεύουν, ομιλούν ο καθένας τους περισσότερες από μια ευρωπαϊκές γλώσσες και έχουν στα σπίτια τους αξιόλογες βιβλιοθήκες με γαλλικές και ιταλικές εκδόσεις και άριστες εκδόσεις κλασικών συγγραφέων. Αυτοί κι οι συχωριανοί τους ζουν τέτοια ζωή ώστε εκπλησσεται ο επισκέπτης.

Τη Σιάτιστα την έκτισαν κατά τον 12ο αιώνα σομπαναραίοι Βλάχοι. Τά 'χασα περνώντας από το παζάρι που το στόλιζαν ωραία μαγαζιά και βρήκα καλοχτισμένα σπίτια και χάρηκα το θαύμα μιας πολιτείας μ' έναν αέρα αρχοντιάς και πάστρας που δεν βρίσκει κανείς πουθενά αλλού στην Τουρκία.

Το 1893 ή 1894 τα βλαχοχώρια επισκέπτεται και περιγράφει λεπτομερώς ο Γερμανός καθηγητής του Πανεπιστημίου της Λειψίας Gustav Weigand με πρόδηλο σκοπό να αποδείξει ότι οι Βλάχοι «είναι» Ρουμάνοι. Όμως, ομολογεί:²

Όποιος έχει δει τα φτωχικά βουλγαρικά χωριά με τα μικρά βρώμικα καλύβια από πλιθιά ή τα επίσης φτωχικά ελληνικά χωριουδάκια στην Ήπειρο, τόσο πιο γοητευμένος μένει όταν βλέπει τα αρμουνικά χωριά. Όχι μόνον επειδή, χωρίς εξαίρεση, βρίσκονται σε πανέμορφη θέση αλλά πιο πολύ επειδή έχουν επιβλητικά σπίτια, επιπλωμένα ωραία.

Η Νέβεσκα έχει 500 σπίτια, όλα από πελεκητή πέτρα, σκεπασμένα με χονδρές πλάκες από σχιστόλιθο και σχεδόν όλα διώροφα. Αυτή η εντύπωση γίνεται ακόμη εντονότερη όταν μπαίνει κανείς μέσα στα σπίτια. Βρίσκει κανείς τον καλόν οντά επιπλωμένον κατά τον ευρωπαϊκό τρόπο σε έναν αρκετά μεγάλο αριθμό πλουσίων οικογενειών που εδώ δεν είναι καθόλου λίγες. Σχεδόν όλα έχουν χαλιά διαλεγμένα με μίαν ιδιαίτερη αίσθηση για την ομορφιά τους, ενώ στους τοίχους βρίσκονται πολυθρόνες. Οι τοίχοι είναι βαμμένοι χρωματιστοί, τα ταβάνια ασπρισμένα και οι σανίδες γυαλίζουν από το σφουγγάρισμα. Κυριαρχεί μια καθαριότητα που δεν βρίσκει κανείς πουθενά καλύτερη.

Όταν ο Ληκ έγραφε πως οι μεγαλύτερες, ομορφότερες και καθαρότερες ελληνικές πόλεις είναι οι βλάχικες, προφανώς εννοούσε χωριά σαν το Συρράκο, τους Καλαρρύτες, το Μέτσοβο ή το Βλαχολειβαδο.... Αν ήξερε το Κρούσοβο τη Νέβεσκα και τα άλλα χωριά

στον Βορρά, δεν θα μιλούσε μόνο με έκπληξη αλλά με θαυμασμό.

Το 1911 παρατηρούν οι Άγγλοι Allan Wace-M.Thomson:³

Στα καλύτερα σπίτια, τόσο στην Κλεισούρα όσο και στη Νέβεσκα, μπορεί να ιδεί κανείς μια περίεργη τοπική μέθοδο διακόσμησης. Το επάνω μέρος των τοίχων διακοσμείται από ένα διάζωμα με θεούς και θεές της αρχαίας Ελλάδος.

Ο Κρητικός Μακεδονομάχος Γιάννης Καραβίτης τους έζησε μέσα στη φωτιά του Αγώνα επί τέσσερα χρόνια και γράφει στα Απομνημονεύματά του:⁴

Οι βλαχόφωνοι είναι η πιο πολιτισμένη και η πιο έξυπνη ράτσα. Έχουν κτισμένα τα χωριά τους εις υψηλά και στρατηγικά σημεία όπως το Πισοδέρι, η Νέβεσκα και η Κλεισούρα.

Οι Βλάχοι δεν περιορίζονται μόνον στη Μακεδονία, στην Ήπειρο, στη Θεσσαλία και στην Αιτωλοακαρνανία, ούτε στη Διασπορά αλλά εκτείνονται και στον Μοριά, ενώ πολλοί έχουν καταφύγει στα Ιόνια Νησιά, όπως η οικογένεια του ποιητή Αριστοτέλη Βαλαωρίτη από τη Βαλαώρα της Ηπείρου, εξάδελφος του ποιητή Γ. Ζαλοκώστα από το Συρράκο. Το 1832, οπότε η παρουσία τους στον Μοριά ήταν ακόμη ζωντανή και δεν μπορούσε να αμφισβητηθεί, ο Κων. Κούμας καταθέτει:⁵

Δισκορπισμένοι εις διάφορα χωριά, ως επί το πλείστον ορεινά, από της Μακεδονίας έως της Πελοποννήσου, είναι οι λεγόμενοι Βλάχοι, Μακεδόνες και Θεσσαλοί όντες και Έλληνες το γένος.

Τους συναντά στο παζάρι του Άργους, στον Μοριά, να μιλούν βλάχικα ο Γάλλος πρόξενος της Θεσσαλονίκης Cousinery και μαρτυρεί:⁶

Βλάχοι δεν υπάρχουν μόνον στη Μακεδονία αλλά ακόμη και στην περιοχή του Άργους, όπου ασκούν κυρίως τα επαγγέλματα του κτηνοτρόφου και του εμπόρου. Μπορώ να μιλήσω γι' αυτούς γιατί τους γνώρισα καλά και τους άκουσα στο παζάρι να μιλούν... Με διεβεβαίωσαν ότι κατοικούν στα γειτονικά βουνά, ήταν κτηνοτρόφοι και μιλούσαν την ίδια γλώσσα με τους Βλάχους της Μακεδονίας και ταυτόχρονα τα ελληνικά.

Αναφέρεται, επίσης, ότι το 1854 ξέσπασε στη Μεσσηνία Βλαχοεπανάσταση. Δεκάδες τοπωνύμια του Μοριά αναφέρονται εξ άλλου στους Βλάχους: Βλάχοι, Βλαχοράφτη και Βλαχοφτέρη στη Γορτυνία, Βλαχόπουλο στη Πυλία, Βλαχοχώρι στη Λακωνία, Βλαχέικα στην Τροιζηνία, Βλαχοκερασιά στη Μαντινεία, Βλαχέικα στη Πάτρα και Βλαχιώτης στην Επίδαυρο.⁷

Κυριαρχούν, επίσης, στη Βόνιτσα και στην περιοχή της όπου τους συναντά κατά την Εθνεγερσία Άγγλος περιηγητής που καταθέτει:⁸

Αν και η Βόνιτσα ήταν το αρχηγείο, δεν υπήρχε εκεί κανένα άλλο στρατιωτικό σώμα εκτός από αυτό του καπετάνιου Τζιώγκα, αρχηγού των Βλάχων, έναν πληθυσμό που συνέβαλε στην Επανάσταση με έως και δέκα χιλιάδες άντρες σε διάφορες περιόδους. Ο Τζιώγκας είχε μαζέψει διαμιάς μέχρι και δυο χιλιάδες.

Η συμβολή των Βλάχων στην Εθνεγερσία είναι καθοριστική και ήδη έχουν μνημονευθεί οι σημαντικότεροι πολέμαρχοι. Αυτοί, όπως οι αρματολοί του Ασπροποτάμου Χριστόδουλος Χατζηπέτρος και Νικόλαος Στουρνάρας, υπερασπίζονται το πολιορκημένο Μεσολόγγι. Ελεύθεροι Πολιορκημένοι είναι εκατοντάδες Βλάχοι αρματωμένοι κι αυτούς μνημονεύουν «Τα παιδιά της Σαμαρίνας» που ακόμη τραγουδάει και χορεύει όλη η Ελλάδα.

1. Fr. Pouqueville, Voyages en Grece, Paris 1820, σσ. 178, 78.

2. G. Weigand, Die Aromounien, σσ. 297, 69-70, 83, 296.

3. Allan Wace - M. Thomson, Οι Νομάδες των Βαλκανίων, σ. 212 εξ.

4. Ι. Καραβίτη, Ο Μακεδονικός Αγών, Αθήνα 1994, εκδόσεις Πεταίβα, τόμος Α' σ. 170.

5. Κωνσταντίνου Κούμα, Ιστορία ανθρωπίνων πράξεων, Βιέννη, 1832, σ. 521.

6. E. M. Cousinery, Voyages en Macodoine, Paris, 1839, I, σ. 18.

7. Γιώργης Έξαρχος, Αυτοί είναι οι Βλάχοι, Αθήνα, 1994, σ. 72.

8. U. Urquhart, Spirit of the East, London, 1830, σ. 116.